

KOPSTAD OG KURE REVISJON AS
Bragernes torg 6A
3017 DRAMMEN

VÅR REFERANSE
21/5462

DERES REFERANSE

DATO
10.10.2022

Tilsynsrapport

1. Innledning

Rapporten oppsummerer kontorbasert tilsyn med Kopstad og Kure Revisjon AS. Bakgrunnen for tilsynet var en innrapportering fra bostyret i et konkursbo. Tilsynet avdekket svakheter i akseptvurderingen og i revisjonen av transaksjoner med nærstående parter. I tilsvar til Finanstilsynet har revisjonsselskapet redegjort for tiltak som er satt i verk for å sikre at manglene ikke gjentar seg.

2. Bakgrunn og avgrensning av tilsynet

Tilsynssaken gjelder revisjonen av et mindre foretak som drev med persontransport. Kopstad og Kure Revisjon AS ble registrert i Foretaksregisteret som valgt revisor for foretaket i juni 2018. Foretakets forrige valgte revisor meldte egenfratredden i april 2018. Kopstad og Kure Revisjon AS avga i oktober 2018 modifisert revisjonsberetning til foretakets årsregnskap for regnskapsåret 2017. Egenfratredden som revisor ble meldt i november 2019. Ny revisor for 2018 er registrert i Foretaksregisteret i desember 2019. Konkurs i foretaket ble åpnet i april 2020.

Bostyrer og borevisor er kritiske til utført revisjonsarbeid og prosessene rundt revisorskiftene. Borevisor retter i sin rapport kritikk mot alle tre involverte revisjonsselskaper. Når det gjelder Kopstad og Kure Revisjon AS så er borevisor kritisk både til akseptvurderingen og gjennomført revisjon for 2017. Borevisor påpeker at foretaket var i brudd med flere bestemmelser i aksjeloven, bokføringsloven og regnskapsloven på tidspunkt for aksept og at bruddene fortsatte også etter at Kopstad og Kure hadde påtatt seg oppdraget.

Dette er bakgrunnen for at Finanstilsynet har vurdert Kopstad og Kure Revisjon AS (i det følgende også omtalt som «revisor») sin aksept av oppdraget, revisjonen av nærstående parter for regnskapsåret 2017, oppfølging av foretakets brudd på sentrale lovbestemmelser og fortsettelsesvurderingen for 2018.

Finanstilsynets faktumbeskrivelse bygger på borevisors rapport, innhentede årsregnskaper og annen informasjon fra Foretaksregisteret, og revisors skriftlige redegjørelser gitt som svar på Finanstilsynets forespørsler.

3. Akseptvurderingen

3.1 Faktumbeskrivelse

Revisors akseptvurdering bygger på informasjon fra innledende møte i juni 2017, foreløpig årsregnskap for 2017 og kontakt med tidligere revisor. I svaret fra tidligere revisor fremgår det blant annet at egenfratreden ble meldt fordi foretaket høsten 2017 hadde informert om at ny revisor var valgt. I svaret fremgår det også at: *"Det har vært en del utfordringer knyttet til revisjon av dette selskapet, dels på grunn av bransjeforhold, men også på grunn av svak/mangelfull ledelse og uklare avtaleinngåelser. Det har også over tid vært til dels store utlån til nærstående og selskapet har slitt med negativ egenkapital og derav svak likviditet."* Det opplyses videre blant annet at: *"Vi gjør oppmerksom på at selskapet har et datterselskap, (XXXX), som også er revisjonspliktig, hvor vi av samme årsak som ovenfor, også har fratrådt."* Kopi av det siste nummererte brevet tidligere revisor har sendt til hvert av de to foretakene fulgte som vedlegg. De nummererte brevene inneholder også opplysninger om manglende betaling av revisjonshonorarer, noe som har medført både inkasso og utleggsforretning.

I akseptvurderingen ble det lagt vekt på at foretakets avlagte årsregnskap for 2016 viste et overskudd og positiv egenkapital, at et foreløpig årsregnskap for 2017 viste et mindre overskudd eller tilnærmet nullresultat, at det var satt i verk tiltak for ytterligere å bedre drift og resultater, at det var tilført ny egenkapital i løpet av 2015, 2016 og 2017, og at det var gjort nedbetalinger på lån som var i strid med aksjeloven. Etter revisors vurdering underbygde dette både vilje og evne til å rette opp forholdene. Det fremkommer av revisors redegjørelse til Finanstilsynet at revisor kjente til at det var to utlån til nærstående på aksepttidspunktet. Selv om det fremdeles var utfordringer knyttet til om forutsetningen om fortsatt drift var oppfylt, var revisors vurdering at foretaket ikke var insolvent da revisor påtok seg oppdraget. Revisors konkluderte med å kunne påta seg revisjonsoppdraget, med den forutsetning at det ble ryddet opp i lån i strid med aksjeloven. Nærmere vurderinger av oppdraget som beskrevet i redegjørelsen før oppdraget ble akseptert, ble først dokumentert i sammenheng med at revisor i oktober 2018 avga revisjonsberetning for regnskapsåret 2017 som en kombinert aksept- og fortsettelsesvurdering med tanke på å revidere årsregnskapet for regnskapsåret 2018.

Av mottatt tilsvare fremkommer et regneark utarbeidet i forbindelse med tilsvaret som viser positiv justert egenkapital ved avleggelsen av årsregnskapet for 2016 og ved oppdragsvurderingen i juni 2018. Regnearket summerer opp justert egenkapital som inkluderer lån fra aksjonærene på aksepttidspunktet. Det forelå ingen skriftlig avtale/intensjon om at disse skulle konverteres til egenkapital. Oppstillingen viser uansett eiernes totale eksponering.

3.2 Finanstilsynets vurdering

Revisor må for hvert enkelt forhold påpekt av forrige revisor utvise profesjonell skepsis til om foretaket på aksepttidspunktet er i stand til å rette opp brudd på lov og forskrifter som foretaket er underlagt og som tidligere revisor har påpekt. Det gjelder uavhengig av om tidligere revisor har eller ikke har frarådet ny revisor å tiltre. I tilfeller hvor ny revisor påtar seg et oppdrag i strid med tidligere revisors råd, krever gammel revisorlov § 7-2 tredje ledd at ny revisor dokumenterte en nærmere begrunnelse.

I tilsvaret har revisor påpekt at forrige revisor ikke trakk seg med hjemmel i § 7-1 første ledd. Forrige revisor har verken overfor revisjonsklienten eller påtroppende revisor oppgitt at han trekker seg på grunn av lovbruddene. Samtidig påpeker revisor at avtroppende revisor gav *"en del opplysninger om «svak/mangelfull ledelse», «uklare avtaleinngåelser», «dels store utlån til*

nærstående» og «negativ egenkapital» som vi forholdt oss til. Dette er opplysninger som vi vurderte både i akseptfasen og i den etterfølgende årsregnskapsrevisjonen." Revisor vurderte det slik at avtroppende revisors kommentar "Dersom dere allikevel velger å påta dere oppdraget (evt. oppdragene), ber vi dere påse at våre krav blir betalt", ikke sikter til at forrige revisor gav råd om ikke å påta seg oppdraget. Finanstilsynet mener at de siterte tilbakemeldingene fra fratrudd revisor uansett tilsier økt aktsomhet i akseptfasen.

I tilsvaret skriver revisor: "I møte med selskapet juni 2017 og ved aksept av oppdraget ble de ulovlige lånene vurdert, ref. redegjørelse over. Det er ikke et lovbrudd verken å påta seg oppdrag for selskap med ulovlig lån, eller at denne vurderingen ikke er skrevet ned i oppdragsvurderingen. Vi ønsker videre å fremheve at vi ved vår revisjon fulgte opp de ulovlige lånene, rapporterte dette til selskapet med et nummerert brev og satte krav til selskapet om at forholdet måtte rettes opp, noe som til slutt resulterte i at vi trakk oss som revisor på grunn av forholdet".

Finanstilsynet har notert at revisor i den påfølgende årsoppgjørsrevisjonen har adressert de forhold som avtroppende revisor påpekte. Det er uansett et pliktbrudd når påtroppende revisor ikke dokumenterer sin vurdering av forhold revisor er blitt kjent med gjennom kommunikasjon med tidligere revisor før aksept av oppdraget. Det vises til ISQC1 punkt 26 – 28, ISA 210 punkt 6 samt ISA 230 punkt 2 og 3.

Revisors mål med arbeidet i forkant av aksept av oppdrag er blant annet å kun påta seg nye oppdrag hvor vesentlige forhold tatt opp av tidligere revisor har funnet sin løsning I tilfeller hvor det har vært forbehold og presiseringer i revisjonsberetninger avgitt av forrige revisor, skal påtroppende revisor før oppdraget aksepteres ha dannet seg en begrunnet oppfatning om at det fremover er mulig å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som underbygger en umodifisert revisjonsberetning. Unnlater ny revisor å stille klare krav til foretaket før oppdraget aksepteres, vil den revisjonspliktige kunne fortsette lovbruddene uten å iverksette tiltak påpekt av fratrudd revisor. Finanstilsynets vurdering er at revisor ikke har utført tilstrekkelige undersøkelser og vurderinger før aksept av oppdraget. Konkret mener Finanstilsynet at det foreligger følgende mangler ved revisors akseptvurdering:

- Revisor påtar seg oppdraget for revisjon av årsregnskapet for 2017 i juni 2018. På dette tidspunktet fikk revisor et utkast til årsregnskap. Finanstilsynet mener at revisor skulle ha påsett at det forelå et ferdig avstemt årsregnskap til revisjon før aksept av oppdraget.
- På aksepttidspunktet i juni 2018 har revisor ikke innhentet et avstemt perioderegnskap for 2018 til tross for at selskapet var i en situasjon om usikkerhet om fortsatt drift.
- Revisor har ikke innhentet kopi av styreprotokoller. Styret har vært i en situasjon med handlingsplikt og flere lovbrudd vedrørende ulovlig lån og brudd på skattebetalingsloven. Det er viktig at revisor før aksept vurderer hvordan styret har behandlet disse forholdene.
- Etter Finanstilsynets syn skulle påtroppende revisor påsett at de ulovlige lånene var nedbetalt i 2018, eller blitt lovlige ved at fri egenkapital, tilfredsstillende sikkerhet og en formalisert låneavtale var på plass før aksept av revisjonsoppdraget.
- Revisors dokumentasjon av aksept av revisjonsoppdraget er utført for sent. Det er ikke tilstrekkelig å gjøre dette sammen med årsregnskapsrevisjonen.

Finanstilsynet mener de påpekte manglene er brudd på revisorloven § og 5-2 annet ledd, jf. ISA 210. Videre utgjør manglene i dokumentasjonen av akseptvurderingen brudd på revisorloven § 5-3 jf. ISA 230.

4. Transaksjoner med nærstående parter

4.1 Faktumbeskrivelse

Det har vært en rekke transaksjoner med nærstående selskap og aksjonærer. Revisor har i revisjonsdokumentasjonen identifisert disse transaksjonene. Dette er blant annet konsulenthonorarer som ble fakturert revisjonsklienten av nærstående foretak og inndekking av gjeld for nærstående selskap. Det forelå ikke avtaler som regulerte leveransene. Revisor skriver i redegjørelsen at revisor ikke anså belastningene som urimelige. Andre vurderinger av forholdet til aksjelovens bestemmelser om transaksjoner med nærstående fremkommer ikke av fremlagt dokumentasjon ut over at revisor har tatt opp ulovlig lån i henhold til aksjeloven § 8-7. At vesentlige avtaler med nærstående skal foreligge skriftlig og grunnes på vanlige forretningsmessige prinsipper har ikke revisor fulgt opp i nummerte brev.

Revisor har i tilsvaret påpekt at de ikke er enige i borevisors fremstilling over transaksjoner som angivelig skal være utbetalinger til aksjonær privat. En vesentlig del av transaksjonene gjelder utbetalinger til nærstående selskaper for betaling av blant annet merverdiavgift, kemneren, revisjonshonorar etc. Det foreligger også uttak direkte til aksjonær privat.

Transaksjoner med nærstående parter innebærer forhøyet risiko for feil og misligheter. I tilsendt arbeidspapir fremkommer følgende vurderinger vedrørende misligheter; *"ingen indikasjoner på mislighetsrisiko ut fra vår kjennskap til selskapets drift og ledelsens holdning og adferd"*, videre om nærstående transaksjoner *"ingen indikasjoner som tyder på dette"*.

4.2 Finanstilsynets vurdering

Det følger av ISA 240 punkt 13 om at revisors skal *"oppretholde profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen og være innforstått med at det kan foreligge vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter, uten hensyn til revisors tidligere erfaringer med ærligheten og integriteten til ledelsen"*. Forrige revisors brev er en indikasjon på økt mislighetsrisiko. Det følger videre av ISA 240 punkt 15 at det skal være diskusjoner på revisjonsteamet der det skal legges spesielt vekt på hvordan og hvor enhetens regnskap kan være eksponert for vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter, hvordan misligheter kan oppstå. Det følger videre av ISA 550 punkt 11 at revisor må utføre de revisjonshandlinger og tilhørende aktiviteter som er beskrevet i punkt 12-17.

Finanstilsynet konstaterer at revisor i revisjonsdokumentasjonen har kartlagt og identifisert transaksjoner med nærstående. Selv om revisor har rimelighetsvurdert transaksjoner med nærstående som "ikke urimelige", er denne vurderingen ikke underbygget med revisjonsbevis for om transaksjonene er utført etter forretningsmessige vilkår. Forretningsmessige vilkår tilsier samsvar mellom ytelse og motytelse, jf. aksjeloven § 3-9.

Revisor har i sin planlegging konkludert med at det er særskilt risiko knyttet til inntekter, kostnader og nærstående transaksjoner. Det fremgår videre at det foreligger generelle mislighetsrisikoer som private kostnader og overstyring av kontroller. Revisor opplyser i sin redegjørelse at det er kontrollert at alle transaksjoner med nærstående er avstemt og dokumentert. Finanstilsynet kan allikevel ikke av mottatt dokumentasjon konkludere med at disse særskilte risikoene og mislighetsrisikoene er tilstrekkelig fulgt opp i den videre revisjonen, jf. ISA 330 punkt 21. At balansekonti er avstemt og dokumentert per årsslutt er ikke tilstrekkelig revisjonsbevis gitt særskilt risiko som angitt for denne revisjonen.

Finanstilsynets konklusjon er at revisjonen av transaksjoner og mellomværende med nærstående parter ved revisjonen av årsregnskapet for 2017, ikke er utført i samsvar med tidligere revisorlov § 5-2 annet ledd, jf. ISA 550 og ISA 240.

5. Fortsatt drift 2017 og revisors fortsettelsesvurdering for revisjonen for 2018

5.1 Faktumbeskrivelse

Revisjonsberetning for 2017 ble avgitt i oktober 2018. Revisor trakk seg fra oppdraget november 2019 før det ble avgitt revisjonsberetning for 2018. Det er ikke opprettet elektronisk revisjonsdokumentasjon (decartesfil) for 2018. For Finanstilsynet fremstår det som det ikke er dokumentert en konkret fortsettelsesvurdering for revisjonen av 2018. Konklusjonen ble tatt i forbindelse med avgivelse av revisjonsberetningen for 2017 i oktober 2018. På det tidspunktet bekreftet regnskapsfører at aksjonær hadde tilbakebetalt kr. 100 000. Revisor fikk også inntrykk av at selskapet og daglig leder var villige til å ta tak i og rydde opp i alle forhold som revisor hadde kommunisert i nummerert brev. Revisor opplyser at det deretter var mye kommunikasjon med selskapet våren og sommeren 2019, men at selskapet ikke oversendte etterspurt dokumentasjon til revisor. Dette medførte at revisor trakk seg fra revisjonsoppdraget i november 2019.

Revisor har i revisjonsberetningen for 2017 presisert usikkerhet om fortsatt drift, tatt forbehold på en fordring på MNOK 0,7 og opplyst under andre forhold at revisjonsberetningen erstatter tidligere avgitt revisjonsberetning, at årsregnskapet er avlagt etter lovens frist og at selskapet har gitt lån i strid med aksjeloven.

Årsregnskapet for 2017 viser et årsunderskudd på kr. 852 202 og sum egenkapital kr. 20 218. I note 10 er det opplyst blant annet at; *"...Styret er klar over at aksjekapitalen er tapt og at selskapet driver med negativ egenkapital. Omsetningen har falt de siste årene. Det er i 2018 iverksatt tiltak i forhold til bemanning og drift for å redusere kostnader. Det vurderes at situasjonen vil bedres innen rimelig tid, og styret anser at det ikke vil være risiko for fortsatt drift."*

I redegjørelse til Finanstilsynet har revisor oppgitt at de i forbindelse med vurdering av fortsatt drift i forbindelse med avgivelse av revisjonsberetning for 2017 innhentet perioderegnskap per september 2018 som viste et underskudd på kr. 811 743. Det opplyses også at selskapet hadde iverksatt reelle tiltak i form av tilknytning av ny avtale med sentral og at ansatte i datterselskap ble ansatt i selskapet.

5.2 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet kan ikke se at det er dokumentert en konkret fortsettelsesvurdering for revisjonen av 2018 verken ved at det er opprettet revisjonsdokumentasjon for 2018 eller at det er vurdert og konkludert konkret i revisjonsdokumentasjonen for 2017 at man skal fortsette med revisjonsoppdraget for 2018. Finanstilsynet mener forholdet er brudd på revisorloven § 5-3.

Finanstilsynet stiller også spørsmål om det var riktig forståelse av ISA 570, jf. ISA 700 av revisor når revisor konkluderte med at det var tilstrekkelig å presisere fortsatt drift i revisjonsberetningen for 2017. Årsregnskapet for 2017 er avgitt med et betydelig underskudd og betydelig deler av aksjekapitalen er tapt. Samtidig har revisor tatt forbehold på en fordring på MNOK 0,7 og perioderegnskap for september 2018 viste et underskudd på kr. MNOK 0,8. Det forelå ingen

styrking av egenkapitalen ved for eksempel innbetaling eller gjeldsettergivelse. Revisor har ikke etterregnet betydningen og effekten av de tiltak som er iverksatt. For at revisor skal kunne konkludere med presisering og ikke forbehold om grunnlaget for fortsatt drift i revisjonsberetningen, mener Finanstilsynet at revisor måtte innhentet revisjonsbevis som underbygde ledelsens vurderinger av de tiltak som var iverksatt, og at denne dokumentasjonen gav en klar konklusjon på at iverksatte tiltak var tilstrekkelig for å sikre at driften ikke fortsatte på kreditorenes regning.

Hensyntatt revisors forbehold og perioderegnskap var egenkapitalen negativ med ca. MNOK 1,5 ved avgivelse av revisjonsberetningen for 2017. Finanstilsynets vurdering er at revisor ikke har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for grunnlaget for å kunne legge fortsatt drift til grunn for årsregnskapet for 2017. Finanstilsynet mener forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 570.

For å kunne konkludere med å fortsette med revisjonsoppdraget må revisor følge opp de forhold som revisor har påpekt forrige år. I dette tilfelle er det avgitt revisjonsberetning sent på året. Revisor skulle fulgt opp disse forholdene høsten 2018 for å se om selskapet hadde satt i verk nødvendige tiltak. Denne prosessen ble først påstartet i forbindelse med årsregnskapsrevisjonen for 2018 våren, sommeren og høsten 2019, som resulterte i revisors egenfratredden høsten 2019. Finanstilsynet mener forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12, jf. ISQC 1 punkt 26-28, ISA 220 punkt 24. Det vises også til Finanstilsynets tematilsynsrapport om aksept og fortsettelse av revisjonsoppdrag fra 2010. Denne tematilsynsrapporten er oppdatert gjennom rundskriv 6/2021.

6. Avslutning

Finanstilsynet har gjennomgått ett oppdrag og påpekt brudd på revisorloven og god revisjonsskikk knyttet til revisors oppdragsvurdering og revisjonen av nærstående parter. Det er videre påpekt mangler knyttet til vurdering av risiko for misligheter og til innhenting av tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis.

Finanstilsynet tar til etterretning at revisjonsselskapet har gjort flere tiltak og forutsetter at påpekte svakheter ikke gjentar seg.

For Finanstilsynet

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Espen Jacobsen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.